

POSUDEK OPONENTA

na diplomovou práci Idy Kohoutkové

„Co nemám, to nemám. Bojím se Boha a vidím požehnání.“ Humanitární práce Diakonie Církve bratrské na Podkarpatské Rusi

Předmětem práce je humanitární pomoc v Podkarpatské Rusi zasazená do širšího kontextu života lidí v této části Ukrajiny. V době výrazných rozdílů v životní úrovni obyvatel jednotlivých států světa je pomoc méně rozvinutým zemím tématem neustále aktuálním. Zvláště v době, kdy jsou více než dříve diskutovány otázky týkající se výše pomoci, formy a způsobu poskytování a snad především její efektivity při odstraňování chudoby a zvyšování kvality života lidí. Přestože práce není zaměřena na státem financované projekty většího rozsahu, ale na pomoc vycházející od jednotlivců realizovanou v malém měřítku (konkrétně na humanitární projekt Církve bratrské pro obyvatele Rachovského okresu Zakarpatské části Ukrajiny), sdílí základní společný rys – snahu pomoci těm, kteří jsou na tom hůře než „my“.

Obsahová stránka

Práce je rozdělena do dvou hlavních částí. Přehledová část podává základní informace o humanitární a rozvojové spolupráci a oblasti Podkarpatské Rusi. Ve výzkumné části si autorka stanovila několik výzkumných otázek, na které hledala odpovědi pomocí kvalitativního výzkumu.

Přehledová část slouží jako obecný kontext k výzkumné části práce a má převážně popisný charakter. Kapitola má široký záběr, takže čtenář získá rozsáhlý přehled o dvou tematických oblastech spojujících výzkumnou část práce. Na druhou stranu působí tato kapitola až příliš široce, některé její části nejsou pro uvedení do tématu nutné (např. 2.1.5, 2.2.4), jiné mohly jít nad rámec popisnosti. Autorka se v této kapitole nevyhnula některým nepřesnostem: vedoucím Rozvojového střediska již není Petr Halaxa, středisko bylo navíc transformováno na Českou rozvojovou agenturu (str. 15), Maastrichtská smlouva nepřejmenovala Evropské společenství na Evropskou unii (str. 19), Ukrajina je sice významným příjemcem české zahraniční pomoci, avšak již není prioritní zemí (str. 23), délka školní docházky již není součástí indexu lidského rozvoje (str. 25), ukazatel ISEW nebyl zkonstruován Nordhausem a Tobinem (str. 25).

V hlavní části práce si autorka stanovila výzkumné otázky týkající se problémů života lidí v Podkarpatské Rusi a humanitární pomoci do této oblasti. Zvolila kvalitativní výzkum zaměřený na ukrajinské distributory a příjemce humanitární pomoci a představitele českých humanitárních organizací, které v Podkarpatské Rusi nějaké projekty realizují. Metody výzkumu, které autorka zvolila, považuji vzhledem k cílům výzkumu a možnostem autorky za přiměřené. Líbí se mi zpracování části 3.5.2 formou prolínání výroků respondentů a komentářů autorky. Při kategorizaci rozhovorů se nelze vyhnout otázkám šíře a počtu kategorií, co označit za kategorii a co za obecný kontext ostatních kategorií atd. Přestože jsem nečetl přepis rozhovorů s respondenty, ze zpracování této části usuzuji, že kategorie jsou vybrány dobře.

V úvodu si autorka stanovila za cíl „přispět ... přehledem možností a konkrétním návrhem k rozvoji humanitární pomoci Církve bratrské pro obyvatele Rachovského okresu Zakarpatské oblasti Ukrajiny“. Tento přehled podává autorka v závěru, kde syntetizuje návrhy respondentů z řad ukrajinských distributorů a příjemců pomoci (část 3.5.2) a poznatky z modelového projektu humanitární pomoci vyvozeného na základě zkušeností českých realizátorů (část 3.4). Přestože závěr v sobě zahrnuje pohledy všech zainteresovaných stran, metodologicky by mohlo být vhodnější odpovědět nejdříve na poslední výzkumnou otázku, a teprve potom hledat společné body. Autorce se podařilo z provedeného výzkumu vyvodit určité návrhy, avšak je zřejmé, že z kvalitativního výzkumu v rozsahu, který lze v rámci diplomové práce očekávat, lze vyvozovat návrhy k rozvoji této humanitární pomoci jen opatrně. Nicméně práci lze určitě chápat jako přehled možností, které se pro další směřování projektu nabízejí. Navíc bych za přínos práce považoval také samotné přiblížení života lidí v této oblasti, především pokud jde o problémy, se kterými se zde lidé potýkají.

Práce s literaturou

S literaturou pracuje autorka především v přehledové části, výzkumná část založená převážně na rozhovorech přirozeně takovou práci s písemnými zdroji nevyžaduje. Autorka pracuje s relativně velkým počtem zdrojů, avšak práce s literaturou není nejvhodnější. Problematické je především: používání sekundárních zdrojů tam, kde jsou primární zdroje dostupné; některé části práce jsou postaveny na jednom či dvou zdrojích; způsob uvádění odkazů na zdroje není vždy korektní. Vzhledem k šířce zpracovávaného tématu jsou však první dva body do určité míry pochopitelné.

Formální stránka

Formálně je práce na velmi dobré úrovni. Práce má jasnou a logickou strukturu, obsahuje všechny obvyklé části a je formálně pěkně zpracovaná. Práce je psána jednoduchým, ale čtivým jazykem, bez gramatických chyb s jen malým množstvím překlepů.

Otázky a témata pro diskusi

- Autorka v práci správně upozorňuje na rozdíl mezi humanitární a rozvojovou pomocí. Přestože forma pomoci v Podkarpatské Rusi, o které autorka píše, je obvykle označována jako humanitární, jen těžko zapadne do definice humanitární pomoci uváděné autorkou na str. 7.
- Autorka uvádí, že dle oficiálních statistik činila míra nezaměstnanosti v Zakarpatské části Ukrajiny 3,9 % (rok 2001), zatímco humanitární organizace uvádějí míru kolem 70 %. Čím může být tento extrémní rozdíl způsoben (částečně autorka již v práci odpovídá)? Měla autorka při návštěvě této oblasti pocít, že míra nezaměstnanosti dosahuje kolem 70 %?
- V rozhovorech s respondenty se několikrát objevují zmínky o typu a způsobu pomoci. Respondenti se vyslovovali spíše pro adresnou než plošnou formu pomoci, často také zmiňovali vhodnost přímého kontaktu dárců s obdarovanými a předávání věcí dle konkrétních potřeb. Jaký způsob rozdělování pomoci vidí autorka jako vhodný, tj. jak má být zjišťováno, kdo je potřebný, a tedy komu bude pomoc přidělena? Jaké výhody a nevýhody má pomoc ve formě hmotných statků oproti peněžní pomoci. Jaké výhody a nevýhody má pomoc prostřednictvím přímého předávání darů?

Celkové hodnocení

Silnou stránkou práce je dobře provedený sociologický výzkum, který byl navíc o to obtížnější, že jeho část musela být provedena v zahraničí včetně jazykové bariéry. Oceňuji zaujetí autorky pro danou problematiku, které je z práce poznat. Slabší stránkou je zpracování přehledové kapitoly (včetně práce s literaturou), avšak je nutné si uvědomit, že nejde o stěžejní část práce.

Práci doporučuji k obhajobě. Bodové hodnocení navrhuji v rozpětí 12–15 bodů, známkové hodnocení velmi dobře.

Olomouc, 16. března 2008

Miroslav Syrovátka